RESOVIA SACRA
R. 25 (2018)

MATEUSZ LECHWAR

AGATA OCHAŁEK-SKAŁBA, *POWSTANIEC. WSPOMNIENIE O WŁADYSŁAWIE ROMERZE,* BIEŹDZIEDZA 2008-2018, WYD. RUTHENUS, SS. 80, IL. 64, ISBN 978-83-7530-599-9

Szczególne miejsce wśród literatury naukowej zajmują te pozycje, które poświęcone są historii lokalnej. To właśnie dzięki nim historyk może tworzyć szeroki obraz dziejów. Fakt, że omawiana praca jest niewielka objętościowo, bynajmniej nie oznacza, że jest ona pozbawiona treści merytorycznych, a tym samym nie posiada wartości naukowej. Wprost przeciwnie, zawarte w niej wiadomości mają podwójną wartość, po pierwsze są bogate, po drugie mają mocne ugruntowanie w źródłach, co jest niewątpliwą zaletą tego rodzaju dysertacji, gdyż stanowią one podstawę do określenia ich przydatności.

Powstaniec to znakomity przykład biografii przywracającej pamięć o człowieku, którego życie, – choć krótkie – mocno wpisało się w dzieje nie tylko lokalnej społeczności, ale także narodu. Zamysłem Autorki było przedstawienie dziejów Władysława Romera (ur.6.02.1842, zm. 5.05.1863) – powstańca styczniowego, – który oddał swoje życie w walce o wolność ojczyzny. Zapewne wielu było takich „Romerów" poświęcających się do końca w tej słusznej

MGR MATEUSZ LECHWAR, magister teologii, doktorant w Instytucie Historii Kościoła i Patrologii na Wydziale Teologii KUL. Kontakt: mat-lech@wp.pl.

sprawie, jednak zapał, zdecydowanie, ofiara życia Władysława, a także pewnego rodzaju zapomnienie, jakie go spotkało sprawiły, iż należało przybliżyć jego postać szerszemu gronu czytelników. Wykształcenie i zainteresowania Autorki skupione wokół lokalnej historii pozwalają Jej z niezwykłą swobodą prezentować wybierane zagadnienia. Oprócz omawianego tu *Powstańca* jest ona także realizatorką tekstu o dworach Romerów w Bieździedzy i Bieździadce[1], a także inicjatorką wielu wydarzeń kulturalnych w regionie.

Powstaniec. Wspomnienie o Władysławie Romerze, Bieździedza 2008-2018, wyd. RUTHENUS, ss. 80 jest podzielony na cztery zasadnicze części, które odnoszą się do poszczególnych etapów życia tytułowego bohatera. Całość poprzedzona jest dość szczegółowym wstępem, w którym zaprezentowane zostały okoliczności powstania książki, uzasadnienie tematyki, prezentacja źródeł. W pierwszej części zatytułowanej *Stąd jego ród…* znalazły się podstawowe informacje o Bieździedzy skoncentrowane wokół jej gospodarzy (rodów Helwigów, Broniewskich i Romerów), a także miejsc istotnych w życiu miejscowości (kościoła parafialnego, dworów właścicieli, szkoły). Całość uzupełniona jest ciekawostkami i legendarnymi podaniami związanymi z Bieździedzą. *Losy rodziny Władysława* to kolejne zagadnienie, w którym czytelnik poznaje rodzinę tytułowego powstańca styczniowego. Szczegółowe dociekania pozwalają dostrzec klimat, w jakim wzrastał młody Romer, troski jego rodziców, sposób wychowania – co nie pozostało bez znaczenia w jego późniejszym życiu, a owo życie zaprowadziło go *z Bieździedzy do Krakowa,* jak zatytułowany jest kolejny rozdział. Władysław – uczeń Gimnazjum św. Anny w Krakowie[2], a następnie student wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego – daje się poznać czytelnikowi, jako energiczny i żywiołowy młodzieniec wychowany w duchu patriotyzmu i miłości do ojczyzny. Bez trudu opuszcza on Kraków w 1863 r. by wziąć udział w powstaniu pod wodzą Francesco Nullo. O powstańczych losach Władysława traktuje ostatnia część książki zatytułowana *Odważył się być wolnym…* Opisane tam wydarzenia niezwykle szczegółowo odtwarzają ostatnie chwile życia tytułowego powstańca opisując przebieg bitwy pod Krzykawką i jego śmierć 5 maja 1863 r. Podsumowanie opracowania zawiera syntezę najważniejszych faktów z życia Romera ubogaconą swoistego rodzaju przesłaniem, jakie pozostawić mogła ta postać.

Jak już to zostało wspomniane całe opracowanie oparte jest na bogatych źródłach. Na szczególne uznanie zasługuje fakt podjęcia korespondencji

1. *Na śladach dworów i dworków Jasielszczyzny*, Red. A. Dacyl, Z. Dranka, Z. Świstak, Jasło 2005.
2. Obecnie I Liceum Ogólnokształcące im. Bartłomieja Nowodworskiego w Krakowie.

z potomkami rodu Romerów, sięgnięcie do ich rodzinnego archiwum, a także wykorzystanie dokumentów pochodzących ze szkoły i uczelni, w których uczył się Władysław Romer. Nieocenionym źródłem w tego rodzaju pracach stają się również kroniki parafialne i księgi metrykalne, które również zostały przeanalizowane. Pamiętniki i pisma samych członków rodziny Romerów stały się niezwykle pomocne przy opracowywaniu rodzinnych losów i nastrojów panujących wśród znamienitego rodu. Cenne okazały się również zbiory Muzeum Regionalnego w Olkuszu, które pozwoliły wiernie odtworzyć ostatnie chwile życia bohatera. Niezadowalająca jednak może być literatura pierwszej części pracy poświęconej historii miejscowości. Autorka wydaje się być „niewolnikiem" książki A. Kozioła-Lechowskiego, *Parafia Bieździedza w ciągu dziejów. Dokumenty i źródła*, Rzeszów 1997. Zabrakło szerszych odniesień do choćby takich pozycji jak:

W. Sarna, *Opis powiatu jasielskiego*, Jasło 1995.

S. Tomkowicz, *Inwentarz zabytków powiatu jasielskiego,* Kraków 2001.

J. Guzik, M. Prostka, *Powiat jasielski,* Jasło 2000.

B. Kumor, *Archidiakonat Sądecki*, Lublin 1964.

Kompozycja i styl opracowania dowodzą niezwykłego kunsztu i bogatego warsztatu pisarskiego Autorki. Prowadzi ona, bowiem czytelnika bardzo precyzyjnymi drogami wyznaczonymi przez siebie, niejednokrotnie zawierającymi literackie odniesienia charakterystyczne dla nurtu literatury „ku pokrzepieniu serc". Całe opracowanie zawiera kilka drobnych błędów stylistycznych – będących zapewne chochlikami wydawniczymi, – lecz nie wpływają one na odbiór pracy.

Bezsprzeczną wartością opracowania jest umieszczenie w niej licznych fotografii przedstawiających miejsca, osoby, czy dokumenty, gdyż wprowadzają one czytelnika w środowisko i otoczenie, z którego wywodził się Władysław Romer. Należałoby jednak zadbać, by niektóre z nich (np. przedstawiające kościół w Bieździedzy) przedstawiały stan obecny.

Tytułem podsumowania trzeba wyraźnie stwierdzić, że powyższe uwagi i sugestie, w niczym nie umniejszają wartości pracy, która świadczy o dużej samodzielności badawczej i kompetencjach naukowych jej Autorki, a w warstwie merytorycznej stanowi poważne osiągnięcie biograficzne i może być przyczynkiem dla innych autorów pragnących przedstawić losy lokalnych bohaterów.